

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

U periodu na koji se ovaj monitoring izveštaj odnosi, zabeleženo je više slučajeva koji ukazuju na moguće povrede slobode izražavanja.

1. Pretnje i pritisci

1.1. Dnevni list Politika je 9.3.2010. godine preneo da policija u Novom Sadu već nekoliko dana čuva zgradu u kojoj se štampaju „Građanski”, „Subotičke”, „Kikindske”, „Somborske novine”, „Poljoprivredni glasnik”, ali i magazin „Tabloid”. Obezbeđenje je postavljeno posle prijave vlasnika štamparije da mu je Petar Matijević, vlasnik istoimene mesne industrije, uputio niz ozbiljnih pretnji, zahtevajući da stopira štampanje „Tabloida”, lista koji u nekoliko brojeva objavljuje kritičke napise o Matijeviću.

Zakonom o javnom informisanju, u članu 2. stav 4. predviđeno je da niko ne sme da vrši bilo kakav fizički ili drugi pritisak na javno glasilo i njegovo osoblje, kao ni uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla. Članom 149. stav 1. Krivičnog zakonika, predviđeno je da će se onaj ko neovlašćeno spreči ili ometa štampanje, prodaju ili rasturanje časopisa, novina ili drugih sličnih štampanih stvari, kazniti novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

1.2. Ratko Knežević, crnogorski biznismen i nekadašnji saradnik crnogorskog premijera Mila Đukanovića, poručio je na blogu Daily News Montenegro novinaru Jugoslavu Ćosiću da nije „ništa drugačiji od ubica i kriminalaca koje, ubacuje, u program“. Kneževićev tekst, deo je čitave serije napada na Jugoslava Ćosića i Televiziju B92, koji su usledili nakon što je Ćosić u svoj intervju sa crnogorskim opozicionim političarem Nebojšom Medojevićem telefonski uključio biznismena Stanka Subotića. Iako je Medojević u živom programu, prihvatio da Subotić bude uključen u razgovor, kasnije je tvrdio da se radilo o nameštalji i da je o pitanju uključenja morao biti konsultovan pre emisije, a ne dok je ona bila u toku. Inače, Medojević je prethodno tvrdio da se Subotić, za kojim je Srbija raspisala poternicu, krije u objektu crnogorske policije na Žabljaku, dok je Subotić, kada je uključen u program, izjavio da se javlja iz Ženeve, a Medojevića je optužio da ga javno napada za račun srpskih biznismena Miroslava Miškovića i Milana Beka.

Stanko Subotić, tereti se u Srbiji za zloupotrebu službenog položaja, za šta je zaprećena kazna od dve do 12 godina zatvora. Švajcarska, u kojoj Subotić živi, odbila je da ga izruči jer u

njihovom zakonodavstvu ne postoji takvo krivično delo kada su u pitanju privatna preduzeća. U konkretnom slučaju u napadima na Jugoslava Čosića i Televiziju B92 ukazivalo se da uopšte nisu smeli da uključe u televizijski program lice koje je begunac od zakona u Srbiji. Ovo, međutim, nije tačno. Članom 37. Zakona o javnom informisanju javna glasila obavezna su da poštuju pretpostavku nevinosti okrivljenih u krivičnom postupku, pa tako i Stanka Subotića, koji se nužno mora tretirati kao nevin, do pravnosnažne osude. Podsetićemo da je jedan od razloga zbog kojeg su mediji protestovali povodom Kodeksa ponašanja emitera Republičke radiodifuzne agencije ("Službeni glasnik RS", br. 63/2007), između ostalog i to što se ovim kodeksom elektronskim medijima zabranjuje da intervjuišu "počinioce" tokom trajanja istrage. U inicijativi koju je radi ocene ustavnosti Kodeksa Ustavnom sudu podneo Beogradski centar za ljudska prava, upravo se ukazuje da se za apsolutnu zabranu intervjuisanja okrivljenog tokom trajanja istrage, bez ikakvog obaziranja na potencijalni interes javnosti, ne može reći da je neophodna u demokratskom društvu, odnosno da se ne može reći da je srazmerna cilju zaštite autoriteta suda, niti kojem drugom cilju radi čije zaštite se sloboda izražavanja može ograničiti.

1.3. U noći između 18. i 19.3.2010. godine obijene su prostorije čačanske TV stanice Galaksija, gde su lopovi ukrali tri kamere i diskove sa arhivskim materijalom emisije „Krajem naše ulice“ koja se bavila grafitima sa fašističkim porukama u Čačku. Mišula Petrović, vlasnik i direktor te medijske kuće, rekao je da su zaposleni po dolasku na posao zatekli demolirane prostorije. Prema njegovim rečima, počupani su kablovi iz zidova, zbog čega se informativni program otežano realizuje. "Krađa nije bila klasična, jer su lopovi ostavili laptopove i mnogo vredniju i skuplju opremu, ali su ukrali arhivski materijal. Sumnjamo da oni koje smo u emisiji nazvali huliganima pokušavaju da spreče emitovanje emisije „Krajem naše ulice“, rekao je Petrović.

Zakonom o javnom informisanju, u članu 2. stav 4. predviđeno je da niko ne sme da vrši bilo kakav uticaj podesan da javno glasilo i njegovo osoblje omete u obavljanju posla. U opisanom slučaju, pored nekih klasičnih krivičnih dela (npr. teška krađa iz člana 204. Krivičnog zakonika), moglo bi se raditi i o krivičnom delu sprečavanja emitovanja programa iz člana 149. stav 2. Krivičnog zakonika, budući da proizilazi da je krađom kamera i diskova sa arhivskim materijalom, te čupanjem kablova, TV Galaksija neovlašćeno sprečena, odnosno ometena u emitovanju televizijskog programa.

1.4. Više medija prenelo je 2.3.2010. godine da su novinarka i snimatelj Sremske televizije napadnuti kada su pokušavali da snime požar u jednoj indijskoj hladnjači i da im je tom prilikom uništena oprema. Sin vlasnika hladnjače u kojoj je izbio požar nasrnuo je na snimatelja, oteo mu kameru i bacio je na zemlju. Sremska televizija navodi da bi moguć

razlog ovog ponašanja mogao biti skrivanje pravog uzroka izbijanja požara, odnosno sumnja da je požar podmetnut kako bi se naplatila šteta od osiguranja.

Zakonom o javnom informisanju, u članu 2. stav 4. predviđeno je da niko ne sme da vrši bilo kakav fizički ili drugi pritisak na javno glasilo i njegovo osoblje, kao ni uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla. I u opisanom slučaju, pored nekih klasičnih krivičnih dela (npr. uništenje i oštećenje tuđe stvari iz člana 212. Krivičnog zakonika), moglo bi se ponovo raditi i o krivičnom delu sprečavanja emitovanja programa iz člana 149. stav 2. Krivičnog zakonika, budući da proizilazi da je uništavanjem opreme, Sremska televizija neovlašćeno sprečena, odnosno ometena u snimanju materijala, odnosno posledično i u emitovanju televizijskog programa.

2. Sudski postupci

2.1. Prvi osnovni sud u Beogradu osudio je 4.3.2010. godine na godinu dana zatvora Stefana Hadžiantonovića iz Beograda zbog pretnji upućenih novinarki televizije B92 Brankici Stanković. Hadžiantonović, koji je osuđen za krivično delo ugrožavanje sigurnosti, tokom suđenja priznao je da je novinarki uputio pretnje na društvenoj mreži „Fejsbuk“ i izvinio joj se. Hadžiantonoviću je izrečena jedinstvena kazna od godinu dana i tri meseca zatvora, pošto je ranije bio uslovno osuđen na četiri meseca zbog krivičnog dela nasilničko ponašanje.

Članom 138. stav 1. Krivičnog zakonika propisano je da će se onaj ko ugrozi sigurnost nekog lica pretnjom da će napasti na njegov život ili telo ili život ili telo njemu bliskog lica, kazniti zatvorom do tri godine. Stavom 3. istog člana Zakonika, za slučaj da se isto delo učini protiv lica koje obavlja poslove od javnog značaja u oblasti informisanja, a u vezi sa poslovima koje obavlja, predviđena je kazna zatvora od jedne do osam godina. Kako su pretnje u konkretnom slučaju upućene u vezi sa sadržajem emisije Insajder koja se bavila krivičnim postupcima iniciranim i vođenim protiv vođa ekstremnih navijačkih grupa, to je u konkretnom slučaju zapravo izrečena najniža mera kazne predviđena Krivičnim zakonikom.

2.2. Pred Osnovnim sudom u Čačku 15.3.2010. godine počelo je suđenje svešteniku Vlastimiru Zlatiću iz sela Šilopaj po privatnoj tužbi novinara Kurira Zorana Marjanovića iz Gornjeg Milanovca. Sveštenik je Marjanoviću u maju prošle godine, posle teksta objavljenog u Kuriru i Glasu javnosti, telefonom pretio rečima: "Pokazaću ti pištolj, proći ćeš kao Ćuruvija...". Zlatić je juče na prvom pretresu, posle više nedolazaka na sud, negirao navode tužbe. Postupak će biti nastavljen 10. juna.

Pre poslednjih izmena Krivičnog zakonika koje su stupile na snagu u septembru prošle godine, za ugrožavanje sigurnosti pretnjom da će napasti na život ili telo nekog lica ili nekog njemu bliskog, gonilo se isključivo po privatnoj tužbi (osim ukoliko se istovremeno pretilo većem broju lica ili ako su pretnje izazvale uznemirenost građana ili druge teške posledice), a zaprećena je bila kazna do jedne godine zatvora. Nakon izmena od septembra, koje se međutim ne odnose na pretnje učinjene ranije, za pretnju upućenu novinaru i u vezi sa njegovim ili njenim novinarskim poslom, goni se u svakom slučaju po službenoj dužnosti, a zaprećena je kazna od jedne do osam godina zatvora.

2.3. Televizija B92 i direktor vesti B92 Sanda Savić, nepravnosnažno su osuđeni pred Privrednim sudom u Beogradu za privredni prestup, zbog povrede autorskih prava u emisiji „Dada Vujasinović – prva žrtva“, saopštio je advokat oštećenog Nenada Krasavca. B92 najavio je žalbu na prvostepenu presudu.

Predmet spora u ovom konkretnom slučaju tiče se, pre svega, snimka sudske rekonstrukcije smrti novinarkе Dade Vujasinović koju su, 1998. godine, pred istražnim sudijom Okružnog suda u Beogradu, Dobrivojem Gerasimovićem, vršili sudski veštaci Branimir Aleksandrić i Milan Kunjadić. Porodica pokojne novinarkе nezadovoljna izborom veštaka koji su inicijalno našli da je Dada Vujasinović izvršila samoubistvo, tražila je, što je istražni sudija i odobrio, da se rekonstrukcija snima. Devet godina kasnije, a budući da su drugi veštaci koje su sami angažovali našli da se ipak radilo o ubistvu, porodica je ustupila snimak Televiziji B92. Srpska javnost je snimak mogla da vidi juna 2007. godine, u emisiji “Dada Vujasinović- prva žrtva” emitovanoj u okviru serijala „B92 istražuje“. Odmah nakon emitovanja, Nenad Krasavac koji je fizički snimao rekonstrukciju, protiv B92 podneo je krivičnu prijavu i prijavu za privredni prestup javnom tužilaštvu, tužbu tadašnjem Okružnom sudu u Beogradu sa predlogom za određivanje privremene mere kojom bi se Televiziji B92 zabranilo da emisiju ponovo prikaže i prijavu Republičkoj radiodifuznoj agenciji. Osnov prijave i tužbe bila je navodna povreda autorskih prava. Prvostepena presuda za privredni prestup prva je koja je doneta u ovim postupcima. B92 je izjavio žalbu. Pretres u krivičnom postupku protiv autorke emisije, zakazan je za septembar 2010. godine. Parnični postupak i dalje se vodi. Jedino je Republička radiodifuzna agencija prijavu odbacila. Ono što je ovim postupcima međutim postignuto, jeste da je emisija o Dadi Vujasinović, i snimak u kome se, između ostalog, vidi i kako su veštačili Aleksandrić i Kunjadić, već skoro tri godine nalazi u svojevrsnom bunkeru. U međuvremenu, tužilaštvo je na osnovu nalaza drugih angažovanih veštaka, stalo na poziciju da je novinarka ubijena, a da nije izvršila samoubistvo. Istraga je nastavljena.